

13. *An hæc potestas sit etiam in tutore.* — Tutor potest licite et valide offerre puberem religioni. — Ulterius vero dubitari solet, an idem dicendum sit de tutore, quod, scilicet, possit pupillum religioni offerre. Quidam negant, ut Freder. Senen., cons. 277, quia nulli in jure canonico legitur ei concessa potestas; quamvis enim in cap. 2, 20, q. 2, detur facultas tutori revocandi pupillum impuberem a religione, non tamen ut possit illum donare aut offerre, quia plus requiritur ad agendum, quam ad impediendum. Sed oppositum sine dubio verum est, quod tenent Innocentius et Abbas, loco citato, et colligitur sufficienter ex d. cap. 2, nam æquiparatur parenti, et sicut dicitur posse revocare pupillum, si non consenserit, ita dicitur non posse revocare, si consenserit, etiam tacite per annum integrum dissimulando; ergo supponitur posse tutorem offerre voluntate sua pupillum. Ratio autem est clara, quia uterque actus ex eadem potestate procedit, et quia tutor succedit parenti, quoad omnia quæ pertinent ad gubernationem filii; et ideo non oportet hunc casum esse in jure expressum, sed satis est quod exceptus non sit. Et hanc opinionem tenet etiam Palud., in 4, d. 38, q. 4, num. 28, ubi tamen differentiam constituit inter parentes et tutores, quod, licet parentes possint offerre impuberem, non tamen tutores, quia non est ita res eorum, sicut parentum. Sed hoc, cum non sit jure fundatum, non videtur admittendum, quia illa conjectura aut congruentia parvi momenti est, quia, licet naturaliter aut physice non ita sit res eorum, moraliter ita pendet a voluntate eorum, et hoc est in hoc negotio præcipue spectandum.

14. *Dubium in hac materia.* — Hinc vero oriuntur alia dubia, si contingat filium impuberem habere tutorem alium a parente, et parens ac tutor inter se dissentiant, vel unus sine alio filium offerre, quomodo id licite et valide fieri possit. Sylv., verb. *Religio*, 2, censet in eo casu parentes posse offerre filios invitatis tutoribus, et citat Innocentium supra, et Summam Confess., tit. 8, q. 30. Ratio autem hujus solum est, quia in his spiritualibus jus naturæ præfertur civili vel ecclesiastico. Quæ ratio firma non est, quia illud principium nullo jure fundatur, neque est verum quando jus naturæ non est ita positivum vel necessarium, ut cessare non possit, facta aliqua mutatione per jus humanum. Sic enim unusquisque ex jure naturali habet potesta-

tem vovendi, eo ipso quod habet libertatem, et tamen adjuncto aliquo jure humano, id non potest facere, nisi juxta modum præscriptum ab humano jure. Mater etiam jure naturæ potest irritare votum filii, et tamen si sit confirmatum a tutore, vel si tutor repugnet, non potest, licet tutor habeat eam potestatem jure humano.

15. *Tutor etiam sine consensu matris vidua, imo et repugnante, potest offerre pupillum impuberem; non ita mater si non sit tutrix.* — Idem dicendum de avo, si est tutor. — Dico ergo in eo casu majorem potestatem, simpliciter loquendo, esse in tutore quam in matre vidua, quæ tutrix non sit, et ideo posse tutorem offerre pupillum invita matre, et e contrario matrem non posse invito tutore, quia quoad hoc habet tutor totam potestatem patris, sicut supra etiam dixi, tractando de irritatione votorum. Si autem mater offerat solum dissimulante et non contradicente tutore, erit quidem licita et valida oblatio, revocabilis tamen a tutore, quamdiu, vel ex presse, vel tacite dissimulando per annum, non consenserit. Atque idem judicium cum proportione ferendum censeo, quoties parentes privati fuerint juridice patriæ potestatis usu et cura, eaque fuerit in tutorem translata; nam potestas parentis in filium ita est jure naturæ concessa, ut possit per humanum coarctari, vel etiam impedi quoad gubernationem et dispositionem circa filium, et res ejus. Neque quoad hoc refert quod tutor sit persona extranea, sive conjuncta, ut avus, etc., quia hic non est attendenda conjunctio, sed potestas data tutori auctoritate reipublicæ. Et ex eodem principio censeo terminandam illam controversiam, si filius vivente patre existat sub potestate avi, cujus voluntas in hoc negotio plus valeat avi, an patris. Nam Innocentius patrem præfert, quem Sylvester et alii sequuntur; Panormitanus autem in contrariam sententiam inclinatur. Quod ego verius censeo, si avus ita habeat nepotem in sua potestate, ut tutor ejus sit legitime constitutus, vel si quacumque alia ratione jus patriæ potestatis in eum legitime translatum est. Si autem solum dicatur esse in potestate avi quoad actualem gubernationem et educationem ex licentia patris, tunc patris voluntas præferenda est, quia non est privatus jure suo.

16. Supererat respondere ad fundamentum hæreticorum; constat autem ex dictis, et manifestius ostendetur capite sequenti, falsum

esse quod dicunt de antiqua Ecclesiæ consuetudine. Illa vero decreta, quæ afferunt, quæ ad professionem pertinent, infra in proprio libro declarabuntur. Reliqua vero, quæ spectant ad observantiam perpetuæ castitatis, inferius latius explicanda sunt; interim vero adverto, cum Paulus dicit, 1 Tim. 5: *Volo juniores nubere*, non simpliciter et absolute, vel (ut sic dicam) appetitive id potius velle, quam ut castitatem servarent, cum ipse alibi dixerit, 1 Corinth. 7: *Volo omnes esse sicut meipsum, et de virginibus consilium do*, etc.; loquitur ergo de voluntate conditionata, quam eodem loco explicuit, dicens: *Cum luxuriali fuerint in Christo, nubere volunt*, etc. Quod autem ait: *Vidua eligatur non minus sexaginta annorum*, non intelligitur de electione ad religionem aliquam, vel ad castitatem servandam; sic enim potius dixisset: *Non admittatur, vel non recipiatur*; intelligitur ergo de receptione earum viduarum, quæ sumptibus Ecclesiæ alebantur; vel ad ministerium earum quæ dicebantur Diaconissæ, ut in libro de Professione latius dicemus. Aliud fundamentum ex congruentia sumptum non tam attingit quid in hoc negotio liceat, quam quid expediat, et ideo ex sequenti capite et totius libri discursu, ejus responsio erit manifesta.

CAPUT III.

UTRUM EXPEDIAT PUEROS RELIGIONEM INGRESI,
VEL IN EAM ADMITTI.

1. In præcedenti capite solum explicuimus quid valeat et quid liceat circa ingressum puerorum; hic declarandum superest quid expediat. In qua re nulla est difficultas, neque esse potest inter Catholicos (de Hæreticis enim nihil novi dicendum superest), quoad pueros qui jam pervenerunt ad annos pubertatis; nam, cum Ecclesia declaraverit in ea ætate posse validam et legitimam professionem facere, plane sentit eam ætatem esse aptam ad illum statum, atque adeo, per se loquendo, expedire ut, si voluerint, possint hi juvenes ad religionem admitti. Et quia ante professionem annus probationis necessarius est, hinc ad minimum constat etiam esse expediens, ut etiam ante puberem ætatem saltem per annum integrum ad religionis habitum admittatur. Quoniam vero Concilium Tridentinum quoad professionem faciendam ampliavit ætatem impuberem usque ad decimum

seximum annum ætatis expletum, hodie solum colligi potest ex illo principio decimum quintum annum esse proprium terminum, in quo incipiunt pueri esse apti, ut eos in religione recipere expediat. Difficultas vero est de toto tempore superioris ætatis.

2. *Prima opinio tenet esse valde expediens, ut pueri ante annos pubertatis ex voluntate parentum in religione recipiantur.* — Et quidem D. Thom. 2. 2, q. 189, a. 5, loquens absolute de pueris ante annos pubertatis, nullamque distinctionem in tota illa ætate faciens, dicit esse valde expediens ut ex voluntate parentum in religione recipiantur; quod probat primo ex illis verbis Threnor., 5: *Bonum est viro portare jugum ab adolescentia sua*; et addere possumus verba Christi, Matth. 19: *Sinite parvulos venire ad me*, quæ ad hoc propositum adduxit Basilius, Reg. 15 ex fusionibus, addens, quod de Timotheo dixit Paulus, 2 ad Timoth. 3, quod ab infantia sacras litteras didicisset, et quod ad Ephesios 6 ait, filios educandos esse in disciplina, et correctione Domini, supponens hoc optime in religione fieri.

3. Secundo affert exemplum Joannis Baptistæ, qui ab infantia in eremum secessit, ubi admirabilem vitæ rationem instituit, ut ex Luc. 1 colligitur, et ex Patribus et historiis id confirmavimus et declaravimus, in 2 tom., disp. 24, sect. 3. Quibus nunc addendum occurrit, quia ad rem præsentem confirmandam confert, quod de Essenis Josephus refert, lib. 2 de Bell. Judaic., cap. 7, et Porphyrius, apud Euseb., lib. 7 de Præparat. Evang., cap. 4, et Cyrillum Alex., lib. 5 contra Julianum, scilicet, solitos fuisse, alienos liberos adhuc teneros, et ad omnem doctrinam aptos, secum educare, ac moribus suis stabilire sub cura unius magistri, qui in timore et disciplina eos contineret. Nec desunt qui putent Joannem Baptistam in pueritia inter hos educatum fuisse, quod tamen mihi verosimile non est, cum ante usum rationis in eremum ductus fuerit, et usque ad tempus Baptismi inde non recesserit; valet autem, ut dixi, illud Essenorum exemplum ad confirmandam dictam D. Thomæ sententiam.

4. Tertio affert D. Thomas exemplum S. Benedicti, cui Romani nobiles suos filios omnipotenti Deo nutriendos dabant, ut refert Gregorius, lib. 2 Dialog., cap. 3, qui etiam cap. 24 mirabile refert exemplum de quodam puero monacho. Unde idem S. Benedictus, cap. 59 suæ Regulæ, præscribit modum, quo

et acceptandi et offerendi sunt religioni a parentibus filii in minori ætate. Quæ institutio antiquior adhuc fuit; nam Pachomius, ut ex ejus Regula, cap. 96 et 97, constat, multitudinem hujusmodi puerorum in suo monasterio habebat, et ad pietatem educabat. Basiliius etiam, quæstione decima quinta, ex fustius disput., hos pueros præcipiendos dixit et educandos in religione, nullamque ad eorum receptionem præscribit ætatem; imo ait: *Nulum ætatis tempus idoneum esse judicamus, vel ipsius adeo teneræ atque ineuntis, ut, videlicet, qui orbatu parentibus sint* (supple, atque etiam tutoribus), *eos nostra sponte ipsi assumamus, et exemplo Job parentes pupillorum simus; qui autem sub parentibus sunt, eos ab ipsis ad nos adductos multis adhibitis testibus recipiamus*, etc. Refert præterea Gregorius, lib. 1 Registri, epistol. 48, suo tempore innumeros ex his pueris monasteriis fuisse donatos a parentibus. Bernardus etiam epist. 4, refert Rupertum, nepotem suum, ad quem scribit, oblatum fuisse in pueritia a parentibus monasterio Cluniacensi; de qua historia plura inferius dicemus. Denique jura omnia superiori sectione tractata manifeste supponunt impuberes in omni ætate recipi posse et debere parentibus consentientibus, atque id expedire; alioquin non adeo faverent jura huic receptioni, ut irrevocabilem esse velint, post parentum consensum, usque ad annos pubertatis, quo tempore ipsi pueri incipiunt habere jus eligendi quod voluerint.

5. Quarto, argumentatur D. Thomas a communi consuetudine, quæ habet ut pueri statim applicentur illis officiis vel artibus, *in quibus sunt vitam acturi*. Quo argumento etiam rationem suæ sententiæ insinuat; nam valde expedit hominibus ut in statu perfectionis vitam ducant; ergo etiam expedit eis ad illam vitam a principio pueritiæ applicari. Unde in solutione ad 2: *Religionis* (inquit) *status principaliter ordinatur ad perfectionem consequendam, et secundum hoc convenit pueris, qui de facili inducuntur*.

6. *Secunda opinio docet non expedire impuberes in religione admitti*. — Nihilominus D. Anton., 2 p., tit. 11, cap. 2, § 4, sentit non expedire hujusmodi pueros in religionibus admitti. Idem docet Sylvest., verb. *Religio*, 2, quæst. 10, addens: *Quamvis* (inquit) *Benedictus id fecerit, et D. Thomas licere docuerit; diminute autem illum refert, quia non solum licere, sed etiam valde expedire dixit. Refert etiam pro sua sententia Archidiaconum. Duo-*

que fundamenta insinuat. Primum est, quia experientia docuit hoc non expedire. Secundum, quia omnes regulares hoc servant; nam in eorum regulis fere omnibus cautum est, ne ante decimum quartum annum pueri recipiantur, quod etiam nostræ Societatis constitutionibus præscriptum est¹, et idem existimo esse in aliis. Præterea idem confirmatur ex D. Hieronymo, epist. 131 ad Algasiam, q. 8, dicente: *Præceptum est Apostolis: Estote perfecti*, etc.; et infra: *Apostolis, non pueris præcipitur, verum jam ætatis robustæ, ut assumant perfectionem*. Hoc autem secundum confirmat primum experientia, nam hæc concordia posteriorum religionum ex ipsa experientia videtur profecta.

7. *Prima conclusio: ingressus in religione reformata est valde expediens pueris ante annos pubertatis*. — Mihi distinctione utendum occurrit. Quæri enim potest an hæc receptio puerorum impuberum in religione expediat ipsis pueris recipiendis, vel an expediat ipsi religioni; hæc enim duo, ut per se constat, valde diversa sunt, neque unum necessario est cum altero conjunctum. Dico ergo primo, ipsis pueris valde utile atque expediens esse hujusmodi ingressum seu receptionem in religione, dummodo religio ipsa reformata sit, et religiosa disciplina ac prælatorum vigilantia in ea vigeat. Hæc sine dubio fuit mens D. Thomæ, nam et verba Scripturæ, et rationes, et conjecturæ quas adducit, eo tendunt ut probent convenientissimum esse homini ab infantia in operibus divini cultus educari, et ita etiam ex ejus fundamentis sufficienter demonstratur hæc assertio. Et idem probant quæ ex Athanasio, Ambrosio, Hieronymo et Augustino adducit Bellar., lib. 2 de Monach., cap. 35. Dixi vero, *dummodo religio reformata sit*, etc., quia si disciplina ac vigilantia in religione deficiat, non poterit pueris esse utilis educatio in tali religione; quia sicut illa ætas facilis ad bonum est, si diligenter erudiatur et custodiatur, ita eadem facilitate vel defectu disciplinæ, vel pravis aliorum exemplis corrumpitur. Et e converso, si eadem vigilantia desit, puerorum societas et convictus nocuum esse potest aliis religiosis, qui cum eis conversantur. Utrumque autem incommodum vitatur per severitatem et rigorem in disciplina religiosa, et ideo ubi hæc servatur, sine dubio expediens est ipsis pueris quod in tali religione nutriantur.

¹ P. 1, c. 3, § 13, et c. 2, § 12.

8. *Secunda conclusio: ipsis religionibus regulariter non expedit ingressus et educatio horum puerorum*. — Nihilominus dico secundo, ipsis religionibus regulariter non expedire educatione horum puerorum onerari. In hoc sensu videntur locuti posteriores auctores, quorum fundamenta ad hoc tendunt; nam religionum constitutiones ita ordinantur ad bonum eorum, qui religionibus aggregandi sunt, ut primario per se intendat bonum ipsius religionis; cum ergo in hujusmodi constitutionibus frequentius statuatur, ut ante pubertatem vel prope illam pueri non admittantur, sine dubio iudicatum est ita expedire ipsis religionibus; nam propter commune earum bonum id statutum est. Observandum vero est (ut hujus rei ratio intelligatur), hoc maxime procedere in his religionibus, quæ licet vitam regularem observent, non separantur quoad habitationem a communibus populis et civitatibus, neque etiam a frequenti conversatione cum secularibus hominibus, propter opera charitatis, quæ circa eos exercent juxta suorum institutorum rationes, quales sunt religiones mendicantes, et similes. In his ergo facilis est ratio assertionis positæ, quia pueri non sunt apti ad labores et opera talium religionum, nec religiones ipsæ sine magno dispendio, labore et distractione, ac impedimento circa alias actiones ipsis magis proprias ac necessarias, in his pueris nutriendis ac educandis occupari possunt.

9. Sunt vero aliæ religiones, quæ monasticam vitam magis a consortio hominum separatam profitentur, et circa seipsas (ut sic dicam), id est, circa custodiam, instructionem et exercitationem suorum religiosorum tantum occupantur, et in his facilius esse poterat, expediens etiam ipsis religionibus, hujusmodi pueros recipere et educare; et ita de illis præcipue loquuntur Basiliius et Benedictus superius citati, quorum temporibus potuit hoc esse magis expediens, tum quia magis vigeat monachalis disciplina, tum etiam quia tunc religiones illæ fere solum constabant ex laicis hominibus, qui nec in studiis divinarum litterarum, neque in actionibus circa proximos occupabantur, sed solum in labore manuum, et in divinis laudibus et orationibus; et ideo facilius poterant in educandis his pueris occupari, eosque ex laboribus manuum suarum alere. Jam vero in illis religionibus magna mutatio facta est, tam in vivendi modo quam in rigore disciplinæ, et ideo in præsentem tempore fortasse illis etiam

non expedit hos pueros in religionem admittere, et ita id fere jam non est in usu. Quod si alicubi specialis aliqua ratio intervenit, quæ in bonum totius religionis redundet, quia vel fortasse non posset aliter commode conservari, vel quia experimento comprobatum est nullum detrimentum inde religioni provenire, quo sublato, statim cessat ratio cur dicamus hoc non expedire religioni, quia opus ipsum religiose educandi hos pueros, per se charitatis est, ut Basiliius recte dicit; et si aliunde majora incommoda non sequantur, ista via poterit facilius conservari religio. Quia vero (ut dixi), regulariter loquendo, incommoda sunt majora, ideo, loquendo etiam moraliter et regulariter, absolute id non expedit religioni.

10. *Non constare an hi pueri educandi olim sub habitu religioso recipiantur*. — Ultimo vero potest circa hoc observari, non constare ex antiquis Patribus, quos attulimus, an hi pueri, qui olim in religionibus recipiebantur, sub habitu religioso admitterentur. Nam Basiliius, licet expresse dicat eos non continuo ad reliquum fratrum corpus fuisse aggregandos, sed eis fuisse seorsim locum assignandum, in quo habitarent, et victus rationem quam tenerent, de habitu nihil dicit, neque etiam Benedictus. Bernardus autem, in dicta epistola, refert Rupertum illum, postquam oblatum fuit a parentibus, in seculari habitu permansisse. Sunt etiam in jure aliqua decreta, quæ prohibent alicui dari habitum religionis, nisi per aliquot annos prius in religione educetur, quæ infra connumerabimus. Quod si hoc ita esset, facilius possent vitari incommoda, quæ ex hujusmodi puerorum receptione sequi solent; quamvis illud etiam ipsum non possit non esse religioni onerosum. Ego vero existimo Basilium et Benedictum plane loqui de receptione ad habitum religiosum, nam hoc magis indicant eorum verba, et si quæ nunc manent vestigia illius antiqui usus, hoc etiam comprobant. Bernardus autem loquitur in quodam casu, in quo, licet ex parte parentum facta fuisset oblatio, non tamen realis traditio, et consequenter neque ex parte religionis intervenerat actualis receptio, quam nos dicimus semper fuisse ad habitum religiosum; illa vero jura longe alium sensum habent, ut infra dicam, illud enim non erat tempus educationis, sed probationis. Unde potius existimo in his pueris, qui in tenera ætate recipiebantur, non fuisse necessarium, ut ibidem tractabitur.